

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MIUNDOMBINU

**TAARIFA KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA WIZARA YA HABARI
MAWASILIANO NA TEKNOLOJIA YA HABARI KWA MWAKA WA FEDHA WA
2021/2022; PAMOJA NA MAONI NA USHAURI KUHUSU MAKADIRIO YA
MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA HIYO KWA MWAKA WA FEDHA WA
2022/2023**

*[Inatolewa Chini ya Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge,
Toleo la Juni, 2020]*

Ofisi ya Bunge,
S.L.P. 941,
DODOMA.

20 Mei, 2022

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MIUNDOMBINU
KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA WIZARA YA HABARI
MAWASILIANO NA TEKNOLOJIA YA HABARI KWA MWAKA WA
FEDHA WA 2021/2022; PAMOJA NA MAONI YA KAMATI KUHUSU
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA HIYO KWA
MWAKA WA FEDHA WA 2022/2023**

SEHEMU YA KWANZA

1.0 MAELEZO YA JUMLA

1.1 Utangulizi

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa **Kanuni ya 118 (9)** ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu kuhusu Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022, pamoja na maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hiyo kwa mwaka wa fedha wa 2022/ 2023.

Mheshimiwa Spika, ili kuliwezesha Bunge kufuatilia mtiririko wa uwasilishaji wangu, naomba kulijulisha Bunge kuwa Taarifa hii imegawanyika katika sehemu kuu zifuatazo:-

- a) Sehemu ya **Kwanza** inayotoa maelezo ya jumla kuonesha msingi, muundo wa Taarifa pamoja na namna Kamati ilivyofanya kazi;
- b) Sehemu ya **Pili** inayoripoti uchambuzi wa utekelezaji wa bajeti kwa kuangalia makusanyo ya maduhuli,

mwenendo wa upatikanaji wa fedha za Bajeti ya kawaida, utekelezaji wa miradi ya maendeleo na uzingatiaji wa ushauri wa Kamati Bungeni;

- c) Sehemu ya **Tatu** inayoripoti uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2022/2023;
- d) Sehemu ya **Nne** inayohusu majumuisho ya maoni na ushauri wa Kamati; na
- e) Sehemu ya **Tano** na ya mwisho inahitimisha na kulishauri Bunge kuhusu hoja ya Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa mwaka wa fedha 2021/2022.

1.2 Msingi wa Uchambuzi wa Kamati

Mheshimiwa Spika, msingi wa Kamati kuchambua Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari ni Masharti ya Kanuni za Bunge. Kifungu cha 6(8) kikisomwa kwa pamoja na Kifungu cha 7(1)(a) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge, kinatambua jukumu la Kamati hii kufanya uchambuzi huo. Aidha, Kanuni ya 117(4) ya Kanuni za Bunge imeweka masharti yaliyotaka Taarifa ya Utekelezaji na Makadirio ya Wizara hii kuchambuliwa na Kamati kabla ya kujadiliwa Bungeni. Naomba kulijulisha Bunge lako tukufu kuwa masharti hayo yamezingatiwa na kwamba, naliomba Bunge hili liijadili hoja ya Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa pamoja na Taarifa hii.

1.2.1 Mawanda ya Uchambuzi

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hii, inagusa taasisi nane zilizokasimiwa katika Fungu 68. Naomba kulijulisha Bunge kwamba, Kamati ilichambua taarifa za Wizara na taasisi zake tarehe 23 – 24 Machi, 2022, taasisi hizo ni:-

- i) Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania - TCRA;
- ii) Baraza la Ushauri la Watumiaji wa Huduma za Mawasiliano Tanzania - TCRA – CCC;
- iii) Shirika la Mawasiliano Tanzania - TTCL;
- iv) Tume ya Taifa ya TEHAMA - ICTC;
- v) Shirika la Posta Tanzania - TPC;
- vi) Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote - UCSAF;
- vii) Shirika la Utangazaji Tanzania - TBC; na
- viii) Kampuni ya Magazeti ya Tanzania - TSN.

1.2.2 Matokeo ya Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, pamoja na taarifa hizo, Kamati ilizingatia masharti ya Kanuni ya 117(1) ya Kanuni za Bunge, na kutembelea miradi mitatu (3) iliyotengewa fedha kwenye bajeti ya maendeleo, miradi hiyo ni:-

- (a) Mradi wa Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano (Mradi Na.4283);

(b) Mradi wa Uwekaji wa Anwani za Makazi na Postikodi (Mradi Na. Na. 4234); na

(c) Mradi wa Tanzania ya Kidigitali (Na. 4280).

Mheshimiwa Spika, matokeo ya ukaguzi wa miradi hiyo yanafafanuliwa kama ifuatavyo:-

1.2.3 Mradi wa Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano (Mradi Na.4283)

Mheshimiwa Spika, tarehe 16 Machi 2022, Kamati ilitembelea mradi huu na kupata taarifa zinazohusu mradi. Miongoni mwa shughuli hizo ni ujenzi wa kilomita **1880** za Mkongo wa Taifa na ujenzi wa vituo vipya **17** vya kutolea huduma za Mkongo. Taarifa za Wizara zimeonesha kuwa hadi Kamati ilipokagua na kuchambua taarifa za utekelezaji, jumla ya kilomita **409** sawa na asilimia **21.8** ya lengo zilijengwa. Aidha, kazi ya ujenzi wa vituo vipya **17** haijakamilika tofauti na ilivyotarajiwa. Kwa taarifa hizo Kamati imebaini yafuatayo:-

(a) Kasi ndogo ya ujenzi wa Mkongo wa Taifa ikilinganishwa na lengo kwa mwaka wa fedha 2021/2022. Hata hivyo, hatua za Wizara kuingia mkataba wa maelewano na Shirika la Umeme Tanzania kwa ajili ya kufanya kazi pamoja, zinaweza kuongeza ufanisi. Kwa mfano, mkataba huo utawezesha ujenzi wa kilomita **4,442** badala ya kilomita **1,880** zilizokuwa zimepangwa. Vilevile, vitajengwa vituo **37**

vya kutolea huduma za mkongo badala ya vituo **17** vilivyokuwa vimepangwa awali;

- (b) Upatikanaji wa fedha za utekelezaji wa mradi hadi mwezi Februari, 2022 haukuwa wa matumaini. Kiasi cha fedha kilichopatikana ni asilimia **19.3** ya bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa kipindi cha robo tatu ya muda wa utekelezaji; na

Mheshimiwa Spika, Ujenzi wa Mkongo wa Taifa ukikamilika utaendelea kukabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- (i) TTCL kudai madeni kwenye baadhi ya taasisi za Serikali ambazo huchelewa kulipa madeni yao kwa wakati, jambo linaloipunguzia uwezo katika uendeshaji wa Mkongo;
- (ii) TTCL kushindwa kujendesha kibiashara kutokana na kutokuwa na mtaji wa kutosha na hivyo kuchelewesha utekelezaji wa miradi;
- (iii) TTCL kutokuwa na mamlaka ya kuumiliki Mkongo wa Taifa kutokana na Wizara ya Habari Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kuendelea kuumiliki moja kwa moja, jambo linalosababisha mkanganyiko wa kiutendaji; na

(iv) Sheria ya manunuzi irekebishwe kwani inazuia TTCL kununua vifaa toka Kampuni nyingine inapouza mitambo yake pale inapofunga biashara hapa nchini.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaona kuna haja na umuhimu wa kutatua changamoto hizo ili kuongeza ufanisi katika uendeshaji na usimamizi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano na kuongeza mchango wa Sekta ya Mawasiliano kwenye Pato la Taifa na matumizi ya TEHAMA kama inavyoeleza kwenye *Ilani ya Chama cha Mapinduzi kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2020*, katika aya ya 60(d) ukurasa wa 98.

1.2.4 Mradi wa Uwekaji wa Anwani za Makazi na Postikodi (Na. 4234)

Mheshimiwa Spika, mradi huu ulilenga kutoa Anwani za Makazi ili kurahisisha utoaji wa huduma kwa wananchi, sambamba na kuwezesha biashara mtandao. Matokeo ya ukaguzi na uchambuzi wa taarifa yanabainisha kasi inayoridhisha ya utekelezaji wa mradi. Aidha, ilibainika kuwa upatikanaji wa fedha kwa ajili ya mradi huo umekuwa wa kuridhisha kadiri ilivyopangwa.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia mwezi Februari, 2022, mradi ulipata fedha kiasi cha asilimia **91.7**. Kwa mujibu wa randama iliyotumika wakati wa uchambuzi, kiasi cha fedha ambacho kimewekwa katika utekelezaji ni asilimia **100**. Hali hii inaonesha kuwa upatikanaji wa fedha kwa mradi huu ni

wa kuridhisha kwa kiwango kikubwa na matumizi kwa fedha zinazopokewa unaenda vizuri kama iliyotarajiwa.

Mheshimiwa Spika, kamati inaipongeza Serikali kwa kuwekeza fedha nyingi katika mradi huu.

1.2.5 Mradi wa Tanzania ya Kidigitali (Na. 4280)

Mheshimiwa Spika, kusudio la mradi wa Tanzania ya Kidigitali ni kuleta mabadiliko ya kidigitali kwa kuunganisha Tanzania na nchi nyingine lengo la kukuza uchumi wa kidigitali. Hata hivyo, pamoja na umuhimu wa mradi huo kwa mustakabali wa Taifa na uchumi wake, fedha zote zilizoidhinishwa na Bunge zilitegemewa kutoka Benki ya Dunia. Hadi kufikia mwezi Februari, 2022, mradi huu ulipokea asilimia **25.4** tu ya bajeti ya mradi.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilijulishwa hatua zilizofikiwa katika utekelezaji wa mradi huo. Naomba kulijulisha Bunge kwamba utekelezaji wa mradi ulichelewa kuanza. Kwa mujibu wa taarifa zilizowasilishwa kwenye Kamati, mkataba kati ya Serikali na Benki ya Dunia ulisainiwa tarehe 19 Agosti, 2021. Utekelezaji wa mkataba huo ulianza mwezi Novemba, 2021. Kwa hali hiyo, isingelikuwa rahisi kuanza kutekeleza mradi mapema. Aidha, taarifa zaidi za utekelezaji zilizoripotiwa zinaonesha kuwa mradi upo katika hatua za mwanzo kwani fedha iliyotumika ni asilimia **23.4**.

Mheshimiwa Spika, hali hiyo ya utekelezaji wa mradi imetokana na kutegemea fedha za nje, randama inaonesha kuwa Bajeti yote iliyoidhinishwa kwa mradi huu ni fedha za mkopo kutoka Benki ya Dunia.

Mheshimiwa Spika, changamoto nyingine katika mradi huu ni kasi ndogo ya utekelezaji kwa fedha zilizopatikana. Taarifa inaonesha kuwa hadi Mwezi Februari, 2022 ni asilimia **23** tu ya fedha iliyopatikana ndiyo iliyoingizwa kwenye utekelezaji. Hali hiyo inaashiria kasi ndogo ya kutekeleza shughuli zinazofanikisha Tanzania ya Kidigitali.

Mheshimiwa Spika, ni maoni ya Kamati kwamba, upatikanaji wa fedha usio na uhakika pamoja na kasi ndogo ya utekelezaji wa mpango kazi kwa miradi ya maendeleo ni mambo yanayoweza kuathiri maendeleo ya nchi.

1.2.6 Mradi wa Habari kwa Umma (Na. 6567)

Mheshimiwa Spika, mradi huu ni mahususi kwa ajili ya kuuhabarisha umma kuhusu mafanikio ya utendaji wa Serikali. Azma hiyo inasaidia kuwaweka wananchi katika nafasi nzuri ya kupima mafanikio yanayofikiwa na kulinganisha na matarajio waliyonayo. Kutokana na umuhimu huo, Kamati ilifuatilia hatua za utekelezaji wa mradi. Naomba kulijulisha Bunge kuwa taarifa za utekelezaji zilionesha kuwa, hadi kufikia mwezi Februari, 2022 mradi huu ulipokea asilimia **55** ya fedha zilizopangwa.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaona kwamba kwa mwenendo huo zipo ishara kuwa wananchi hawataweza kufahamu utendaji wa Serikali yao.

1.2.7 Mradi wa Upanuzi wa Usikivu TBC (Na. 4279)

Mheshimiwa Spika, mradi huu ni kwa ajili ya kuboresha usikivu wa TBC maeneo ya pembezoni na mipakani, ili kuwafanya wananchi wapate habari sahihi kwa maslahi ya Taifa lao. Pamoja na umuhimu huo, hadi kufikia mwezi Februari, 2022, Mradi huu haukupokea fedha yoyote kwa ajili ya utekelezaji. Hali hii inaashiria kuwa usikivu hafifu wa TBC katika maeneo ya nchi yaliyo mipakani na pembezoni utaendelea.

Mheshimiwa Spika, ni maoni ya Kamati kuwa, kuchelewa kutekeleza mradi huu ni kuendeleza athari za usikivu duni wa TBC kwa wananchi wanaoishi maeneo ya mipakani.

1.3 Maoni ya Jumla kuhusu Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo iliyotembelewa na Kamati ni kama ifuatavyo

a) Mradi wa Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano na Shirika la Mawasiliano Tanzania

- i) Mradi huu ni muhimu katika kufikisha mawasiliano ya kasi kwa wananchi:-
- ii) Kamati imebaini Kuna changamoto ya uendeshaji wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano;

iii) Watoa huduma binafsi wa mawasiliano wasiruhusiwe kumiliki Mkongo wa Mawasiliano wa Taifa.

b) Mradi wa Uwekaji wa Anwani za Makazi na Postikodi Kamati imebaini kuwa:-

- i) Kukamilika kwa mradi huu utasaidia sana katika zoezi la Sensa ya Makazi itakayofanyika mwezi Agosti, 2022:-
- ii) Zoezi hili bado linakabiliwa na changamoto kwa baadhi ya Mikoa katika utekelezaji wake;
- iii) Changamoto ya utowepo kwa mfumo wa usajili na uhuwishaji wa Taarifa.

c) Mradi wa upanuzi wa usikivu - TBC na TSN

- i) Mradi wa TBC ni muhimu sana kwa nchi katika kuboresha usikivu maeneo ya pembezoni na mipakani;
- ii) Kuna upungufu wa fedha zinazopelekea kushindwa kujiendesha kibiashara;
- iii) Kuna changamoto kubwa ya madeni ;
- iv) Kuna uhaba wa upungufu wa watumishi;
- v) Kuna tatizo kubwa la kutolipwa madeni kwa wakati; na
- vi) Shirika la Star times halitoi gawio kwa TBC.

d) Mradi wa Tanzania ya Kidigitali

Mradi huu umechelewa kukamilika kutokana na sababu mbalimbali kama vile:-

- i) Kutegemea fedha za nje zaidi katika utekelezaji; na

ii) Changamoto ya kuchelewa kutolewa kwa fedha hizo kunaathari utekelezaji wa mradi.

SEHEMU YA PILI

2.0 UCHAMBUZI WA BAJETI

2.1 UCHAMBUZI WA UTEKELEZAJI WA BAJETI PAMOJA NA MAONI, USHAURI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI KWA MWAKA WA FEDHA 2021/2022

Mheshimiwa Spika, katika Taarifa ya Kamati kuhusu uchambuzi wa Bajeti ya Mwaka 2021/2022 ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari (**Fungu 68**), Kamati ilitoa maoni ili kuboresha utendaji kazi wa Wizara na Serikali kwa ujumla. Kamati imepitia Taarifa ya utekelezaji wa Maoni, Ushauri na Mapendekezo ya Kamati na kubaini kwa kiasi kikubwa Wizara imetekeleza Maoni, Ushauri na Mapendekezo hayo ya Kamati. Kwa maeneo ambayo bado hayajatekelezwa kikamilifu au utekelezaji wake unaendelea. Kamati inayasisitiza katika Taarifa hii likiwemo suala la TBC na TSN kuwezesha ili kuweza kujiendesha kibiashara.

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi wa Kamati kuhusu utekelezaji wa Bajeti na Majukumu ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari (**Fungu 68**) kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 ulijikita katika maeneo makuu manne (4) ambayo ni:-

- a) Utekelezaji wa Vipaumbele vya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022;

- b) Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 kuhusu ukusanyaji wa Maduhuli;
- c) Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 kuhusu upatikanaji wa fedha; na
- d) Utekelezaji wa Maoni, Ushauri na Mapendekezo yaliyotolewa na Kamati kwa Bajeti ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022.

2.1.1 Uchambuzi wa Utekelezaji wa Vipaumbele vya Wizara

Mheshimiwa Spika, jukumu kuu la Wizara ni kusimamia, kuandaa na kuratibu masuala ya Habari, Mawasiliano Teknolojia ya Habari (TEHAMA) ili kuhakikisha kuwa TEHAMA inachangia kikamilifu katika maendeleo ya nchi yetu na pia kuhakikisha kuwa wananchi wanapata taarifa za Serikali za utekelezaji wa Sera mipango na miradi ya Maendeleo.

Mheshimiwa Spika, Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari ina ilijiwekea vipaumbele kama vile:-

- i) Kuandaa, kusimamia na kuratibu utekelezaji wa Sera zinazohusu Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA), Posta na Mawasiliano ya Simu;
- ii) Kuratibu na kusimamia vyombo vya Habari nchini;

- iii) Kufanya tafiti, maendeleo na ubunifu kwenye TEHAMA;
- iv) Kuendeleza wataalam wa TEHAMA;
- v) Kuanzisha na kusimamia Postikodi;
- vi) Kusimamia ujenzi na uendeshaji wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano; na
- vii) Ulinzi na usalama wa mtandao;

Mheshimiwa Spika, kwa kiasi kikubwa utekelezaji wa malengo umekuwa na mafanikio kiasi kwani umefanikisha ukusanyaji wa maduhuli na kuongeza mchango wa Sekta hii katika Pato la Taifa, pia Wizara imefanikiwa kuendeleza ujenzi wa Mkongo Taifa wa Mawasiliano kwa kilomita 409 sawa na asilimia **21.8** na miradi ya kufikisha mawasiliano vijini kwa kata **112** zenye vijiji **218**. Sekta hii imejipanga kuongeza wigo wa matumizi ya mawasiliano ya kasi kutoka asilimia **45** kwa mwaka 2020 hadi asilimia **80** mwaka 2025.

Mheshimiwa Spika, mchango wa sekta ya Habari na Mawasiliano kwenye Pato la Taifa ni mkubwa kwani inaonyesha imeweza kuchangia kwa wastani wa asilimia **8.4** katika kipindi cha mwaka 2020/2021. Mwenendo huu wa mchango unatoa mwelekeo chanya kuwa Sekta ya Habari na Mawasiliano (Kama inavyoonesha katika Ilani

ya Chama cha Mapinduzi kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2020, Aya ya 61 (a-o)

Mheshimiwa Spika, Kamati inatoa pongezi kwa Serikali na inasisitiza juhudi zaidi zinahitajika katika ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano na kuendelea na miradi ya kufikisha huduma za mawasiliano vijijini.

2.1.2 Uchambuzi wa Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka 2021/2022 kuhusu ukusanyaji wa Maduhuli

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha 2021/2022, Wizara hii kwa pamoja na taasisi zake, ilipaswa kukusanya jumla ya **Sh. 907,176,107,206.65**. Kati ya fedha hizo, **Sh. 446,484,017,206.65** sawa na asilimia **49.2** ya lengo la makusanyo ni kutokana na mauzo ya huduma za Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano, tozo ya kuongeza salio kwenye simu na mapato yanayokusanywa na Idara ya Habari Maelezo. **Sh. 460,692,089,984.65** sawa na asilimia **50.8** zilipangwa kukusanywa na taasisi saba za Wizara hii.

Mheshimiwa Spika, taarifa zilionesha kuwa hadi kufikia mwezi Februari, 2022, kiasi kilichokusanywa ni **Sh. 376,541,865,079.51** sawa na asilimia **41.5** ya lengo la jumla la makusanyo kwa Wizara.

Mchanganuo wa makusanyo kwa Wizara na taasisi zake unaonekana katika jedwali Na.01 linahusu makusanyo ya

taasisi na jedwali Na. 02 linalohusu ulinganisho wa makusanyo kutokana na vyanzo vya Wizara.

Jedwali Na. 01 Kiasi cha Fedha Kilichokadiriwa Kukusanywa na Kiasi Kilichokusanywa kwa Mashirika/Taasisi kwa mwaka 2021/ 2022

NA	TAASISI	MAKADIRIO YA MAKUSANYO kwa 2021/2022	% JUMLA KWA YA MAKADIRIO	MAKUSANYO HADI FEBRUARI, 2022	% LENGOLA LA MAKUSANYO YA TAASISI	% JUMLA YA MAKUSANYO
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)
1.	TCRA	150,067,415,286.65	32.6	119,269,301,118.82	79.48	33.89
2.	TTCL	206,240,680,323.00	44.8	184,270,289,173	89.35	52.36
3.	ICTC	1,148,105,000.00	0.2	881,885,434.41	76.81	0.25
4.	POSTA	40,761,234,400.00	8.8	20,703,158,568	50.79	5.88
5.	UCSAF	34,086,331,975.00	7.4	16,024,342,078	47.01	4.55
6.	TBC	14,044,500,000.00	3.0	5,311,742,860.52	37.82	1.51
7.	TSN	14,343,823,000.00	3.1	5,469,097,483	38.13	1.55
		460,692,089,984.65		351,929,816,715.75	76.39	

Chanzo: Randama ya Wizara

Jedwali Na. 02: Ulinganisho wa Makusanyo kutokana na Vyanzo vya Wizara kwa mwaka 2021/2022

CHANZO CHA MAPATO	LENGO	MAKUSANYO HADI FEBRUARI	% LENGOLA
Mauzo ya Huduma za Mkongo wa Taifa	50,000,000,000.00	19,453,656,271.76	38.9
Tozo ya Kuongeza Salio kwenye Simu	396,306,000,000.00	4,804,201,342.00	1.2
Mauzo ya Picha, Vitambulisho, Machapisho na Ada ya mwaka ya magazeti	178,017,222.00	354,190,750.00	199.0
JUMLA	446,484,017,222.00	24,612,048,363.76	5.5

Chanzo: Randama ya Wizara

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa makusanyo ya maduhuli unaonesha kwamba:-

- i) Jumla ya Makusanyo ya Maduhuli kwa Wizara na taasisi zake hadi kufikia mwezi Februari, 2022 ni asilimia **41.5** ya lengo. Makusanyo hayo yamepatikana ndani ya robo tatu (yaani asilima 75) za kipindi cha utekelezaji wa majukumu. Hali hiyo ni ishara ya kutofikia lengo lililowekwa;
- ii) Makusanyo ya Wizara bila taasisi au mashirika yake yamepatikana kwa asilimia **5.5** ya lengo lake. Hii imetokana na kutokukusanywa kwa tozo ya kuongeza salio kwenye simu tofauti na ilivyotarajiwa;
- iii) Makusanyo kutokana na Huduma za Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano yamekuwa kidogo ikilinganishwa na lengo. Chanzo hiki kimewezesha ukusanyaji wa asilimia **38.9** ya lengo. Kwa matokeo hayo, ni dhahiri kuwa kuna jambo la kufanyiwa kazi katika huduma za Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano;
- iv) Mwenendo wa ufikiaji lengo la makusanyo kwa TCRA na ICTC umevuka lengo kwa wastani wa makusanyo ya asilimia **89.35**, asilimia **79.48** na asilimia **76.81** mtawalia; na
- v) Mwenendo wa ufikiaji lengo la makusanyo kwa Shirika la Posta, UCSAF, TBC na TSN yamekuwa chini ikilinganishwa na wastani wa makusanyo ya taasisi zote.

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya uchambuzi wake na kubaini kuwa wastani wa makusanyo ya mapato si mbaya kwa taasisi zilizo chini ya Wizara hii. Hata hivyo, Shirika la Posta, UCSAF, TBC na TSN zinaonekana kuwa na shida katika ukusanyaji wa mapato au uwekaji wa malengo ya makusanyo. Aidha, lengo la makusanyo kutokana na mauzo ya huduma za Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano linahitaji kuangaliwa vizuri sambamba na kuboresha ukusanyaji wa mapato yanayohusika.

Mheshimiwa Spika, Kamati ina maoni kuwa kuweka malengo yasiyofikiwa si jambo jema na athari yake si nzuri katika utekelezaji wa bajeti.

2.1.3 Uchambuzi wa Upatikanaji wa Fedha kufikia Februari, 2022

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa taarifa zilizowasilishwa kwenye Kamati, katika mwaka wa fedha 2021/2022, Wizara hii iliidhinishiwa jumla ya **Sh. 247,400,781,000.00** kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Hadi mwezi Februari, 2022, **Sh. 81,257,893,336.87** sawa na asilimia **32.8** zilipatikana.

Mchanganuo wa bajeti hiyo na upatikanaji wa fedha unaonekana katika Jedwali Na. 03.

Jedwali Na.3: Upatikanaji wa fedha za maendeleo hadi kufikia Februari, 2021/2022

NA.	MRADI	BAJETI ILIYOIDHINISHWA	% JUMLA MAENDELEO	FEDHA ILIYOPATIKANA	% YA IDHINI
1.	Ujenzi wa Mkongo	171,399,781,000.00	69.3	33,024,492,723.23	19.3
2.	Anwani za Makazi na Postikodi	45,000,000,000.00	18.2	41,282,160,613.64	91.7
3.	Tanzania ya Kidijitali	25,000,000,000.00	10.1	6,400,000,000.00	25.6
4.	Habari Maelezo	6,001,000,000.00	2.4	551,240,000.00	9.2
Jumla		247,400,781,000.00		81,257,893,336.87	32.8

Chanzo: Randama ya Wizara

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa taarifa hizo unaonesha kwamba:-

- a) Kwa ujumla upatikanaji wa fedha kwa ajili ya kugharimia miradi ya maendeleo si wa kiwango kizuri. Hali hii inaweza kuathiri lengo la miradi iliyopangwa kutekelezwa na kufifisha manufaa yaliyotarajiwa;
- b) Mradi wa Anwani za Makazi umepata fedha za kutosha kuendana na utekelezaji wa mradi huo. Mwenendo huu unaonesha ishara nzuri ya kurahisisha zoezi muhimu la sensa ya watu na makazi ifikapo Mwezi Agosti, 2022; na

c) Fedha za utekelezaji wa mradi wa Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano na Tanzania ya Kidijitali zimepatikana kwa kiasi kidogo. Hadi kufikia mwezi Februari, 2022 kiasi kilichopatikana ni asilimia **19.3** na asilimia **25.6** mtawalia. Hali hiyo ni dalili ya kutofanikiwa kwa lengo la ujenzi wa Mkongo wa Taifa na kushindwa kuiwezesha Tanzania kuwa ya Kidigitali.

Mheshimiwa Spika, ni rai ya Kamati kuwa, Serikali iendele kutoa fedha kwa wakati ili kukamilisha utekelezaji wa miradi.

2.1.4 Uchambuzi wa Utekelezaji wa Maoni na Ushauri uliotolewa na Kamati kwa mwaka 2021/2022

Mheshimiwa Spika, wakati Bunge lako lilipopitisha Bajeti ya **Fungu 68** kwa mwaka wa fedha 2021/2022, lilizingatia malengo ya mpango wa Wizara yaliyowasilishwa Bungeni. Ili kuliwezesha Bunge kujiridhisha kama utekelezaji wa malengo hayo unaendana na azma ya Bunge kupitisha bajeti kwa mwaka wa fedha unaohusika, Kamati ilifuatilia utekelezaji na kuchambua taarifa za utekelezaji. Matokeo ya uchambuzi huo yameonesha kwamba, baadhi ya malengo yaliyopangwa hayakukamilika katika utekelezaji na mengine yametekelezwa ilivyostahili. Kwa mfano, katika mwaka wa fedha 2021/2022, Wizara ililenga kukamilisha ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano

kiasi cha km **1880** lengo hili halikukamilika na linahitaji kuendelea kufanyiwa kazi.

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2021/2022, Wizara ililenga kukamilisha uwekaji wa Anwani za Makazi na Postikodi nchini. Taarifa ya utekelezaji ilionesha kuwa operesheni ya anwani ya makazi ilizinduliwa tarehe 08 Februari, 2022 ikiwa na lengo kwamba, ifikapo mwezi Mei, 2022, kila mwananchi apate anwani ya makazi. Hatua hii ya utekelezaji inatoa matumaini ya jumla kuhusu kufanikisha azma ya Bunge katika kuidhinisha Bajeti ya Wizara hii kwa mwaka wa fedha 2021/2022.

2.2 Uchambuzi wa Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Wizara (Fungu 68) kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, wakati wa Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi, Kamati ilichambua Makadirio ya Maduhuli kwa mwaka wa fedha 2022/2023 ikilinganishwa na utekelezaji kwa mwaka wa fedha 2021/2022. Aidha, Malengo ya Mpango wa Wizara kwa mwaka wa fedha 2022/2023 ikilinganishwa na utekelezaji kwa mwaka wa fedha 2021/2022, ni miongoni mwa vigezo vilivyotumika kufanya uchambuzi. Jambo jingine muhimu lililofanyiwa kazi ni

Makadirio ya Bajeti ya kugharimia miradi ya maendeleo ikilinganishwa na Ilani ya Uchaguzi na Mpango wa Maendeleo na hatua ya utekelezaji iliyofikiwa kwa mwaka wa fedha 2021/2022.

Mheshimiwa Spika, matokeo ya uchambuzi wa Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Mapato na Matumizi yanaweka msingi wa ushauri wa Kamati kuhusu hoja hii ya Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari.

Mheshimiwa Spika, ni maoni ya Kamati kuwa vipaumbele hivi vitekelezwe kikamilifu ili Sekta hii iendelee kutoa mchango mzuri katika uchumi wa Taifa letu.

2.2.1 Uchambuzi wa Malengo ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, Kamati imefanya uchambuzi wa Taarifa ya Wizara kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi yake kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 na kubaini kuwa, Bajeti hii ya Wizara imezingatia mambo mbalimbali kama vile Ilani ya Uchaguzi Mkuu ya CCM ya Mwaka 2020 – 2025, Malengo ya Maendeleo Endelevu (SDGs) na Mpango wa Taifa wa Tatu wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2021/22 - 2025/26. Wizara imepanga kutekeleza vipaumbele saba (7) vya maendeleo kwa Mwaka 2022/2023. Vipaumbele hivyo ni kama vifuatavyo:-

i) Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano;

- ii) Mradi wa Anuani za Makazi na postikodi;
- iii) Kuendelea na mradi wa Kidigitali Tanzania;
- iv) Kuendeleza ubunifu na utengenezaji wa vifaa vya TEHAMA;
- v) Upanuzi wa usikivu kwa shirika la utangazaji Tanzania;
- vi) Kufunga mtambo mpya wa kisasa wa uchapaji; na
- vii) Kuendeleza mradi wa habari kwa umma.

Mheshimiwa Spika, ni maoni ya Kamati kuwa vipaumbele hivi vitekelezwe kikamilifu ili Sekta hii iendelee kutoa mchango mzuri katika kukuza uchumi.

2.2.2 Uchambuzi wa Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli kwa mwaka wa fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, Wizara na taasisi zake imelenga kukusanya mapato ya **Sh. 682,651,883,495** Sawa na asilimia **41.3** ya bajeti yake ya matumizi kwa mwaka wa fedha 2022/2023.

Jedwali Na. 04: Mchanganuo wa Lengo la Mapato

TAASISI	LENGO KWA MWAKA 2021/2022	UKUSANYAJI HADI FEBRUARI, 2022	% LENGU	LENGO KWA MWAKA 2022/2023
Wizara	446,484,017,222.00	24,612,048,363.76	5.5	150,700,000,000.00
TCRA	150,067,415,286.65	119,269,301,118.2	79.48	155,897,258,292.00
TTCL	206,240,680,323.00	184,270,289,173.00	89.35	254,115,588,048.00
TPC	40,761,234,400.00	20,703,158,568.00	50.79	40,943,300,000.00
ICTC	1,148,105,000.00	881,885,434.41	76.81	1,984,725,000.00
UCSAF	34,086,331,975.00	16,024,342,078.00	47.01	34,760,583,156.00
TBC	14,044,500,000.00	5,311,742,860.52	37.82	27,033,484,000.00
TSN	14,343,826,000.00	5,469,097,483.00	38.13	16,506,945,000.00
JUMLA	907,176,110,206.65	192,271,575,905.89	21.1	681,941,883,496.00

Chanzo: Randama ya Wizara

Mheshimiwa Spika, ulinganisho wa lengo la makusanyo kwa mwaka wa fedha 2021/2022 na utekelezaji hadi kufikia mwezi Februari, 2022 unaweza kuonesha uwezekano wa kufikia lengo linalowekwa kwa mwaka wa fedha 2022/2023. Uchambuzi wa Kamati umeonesha kuwa licha ya Wizara kutofikia lengo la ukusanyaji kwani imekusanya asilimia **5.5**, hadi kufikia mwezi Februari, 2022. Mwaka 2022/2023 Wizara imelenga kukusanya kiasi sawa na asilimia **33.7** ya lengo la mwaka 2021/2022. Kwa kuwa vyanzo ni vile vile vya mwaka wa fedha 2021/2022, lengo linalowekwa kwa mwaka wa fedha 2022/2023 linaweza kukosa uhalisia na lisitekelezeke.

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha 2021/2022 Wizara iliweka lengo ambalo hadi kufikia mwezi Feburari, 2022, lilifikiwa kwa asilimia **37.8** tu. Hata hivyo, Kamati ilibaini kuwa, lengo la makusanyo kwa TBC limeongezeka kwa asilimia **92**. Hali hiyo inaweza kutafsiriwa kuwa, vyanzo vya mapato kwa TBC vimeongezeka au kuna matarajio ya kuimarisha ukusanyaji wa mapato. Jambo muhimu katika hilo, ni kuhakikisha kuwa malengo ya ukusanyaji hayapangwi kwa majaribio, bali yanahitaji kuzingatia uzoefu wa bajeti iliyopita.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA), Tume ya Taifa ya TEHAMA na Shirika la Mawasiliano Tanzania, malengo yaliyowekwa yanaakisi uzingatiwaji wa uzoefu wa makusanyo kwa mwaka wa fedha 2021/2022.

Mheshimiwa Spika, Kwa hali hiyo, Kamati ina maoni kuwa upangaji wa lengo la makusanyo kwenye taasisi hizo ungeweza kuwa mfano kwa taasisi nyingine chini ya Wizara hii.

2.2.3 Uchambuzi wa Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi wa mpango na Bajeti ya Wizara hii, Kamati ilizingatia umuhimu wa malengo makuu ya Wizara hii kwa mwaka wa fedha 2022/2023. Miongoni mwa malengo hayo ni ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano, uboreshaji wa usikivu wa TBC na uendelezaji wa Mfumo wa Anwani za Makazi. Malengo mengine ni kama yalivyobainishwa na mtoa hoja. Ili kuona uhalisia kwa mwaka wa fedha 2022/2023 na kuoanisha na matarajio ya wananchi kuhusu malengo hayo, Kamati ilifanya ulinganisho na mwaka wa fedha 2021/2022. Matokeo ya uchambuzi huo ni kama ifuatavyo:-

a) Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo kwa mwaka wa fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, jumla ya **Sh. 255,777,440,000.00** zinaombwa kwa ajili ya kugharimia utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa mwaka **2022/2023**. Miradi hiyo na bajeti yake inaonekana katika Jedwali Na. 05.

Mheshimiwa Spika, kwa uchambuzi huo, Kamati imebaini kuwa makadirio ya matumizi ya kugharimia miradi mitatu yameongezeka kwa asilimia **3.27** ikilinganishwa na mwaka wa fedha wa 2021/2022. Miradi hiyo ni mradi wa Anwani za Makazi na Postikodi, mradi wa ujenzi wa Mkongo wa Taifa na mradi wa Elimu kwa Umma kuhusu mafanikio ya Serikali. Uchambuzi unabainisha kwamba, isipokuwa Mradi wa Anwani ya Makazi, Bajeti kwa ajili ya miradi ya Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano na Programu ya Elimu kwa Umma zimeshuka kwa asilimia **13** na asilimia **6** mtawalia.

b) Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi ya Kawaida kwa mwaka wa fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, makadirio ya matumizi ya kawaida nayo yalilinganishwa na Bajeti inayoisha tarehe 30 Juni, 2022. Katika mwaka wa fedha 2021/2022 Bunge liliidhinisha jumla ya **Sh. 22,728,400,000.00** kwa ajili ya matumizi ya kawaida ya Wizara hii na taasisi zake. Katika mwaka wa fedha wa 2022/2023, Bunge lako tukufu linaombwa kuidhinisha jumla ya **Sh. 26,279,346,000.00** kwa ajili ya matumizi ya kawaida kwa Wizara hii na taasisi zake. Kiasi hicho ni ongezeko la asilimia **13.51**

Mheshimiwa Spika, ili kulinganisha makadirio ya matumizi na shughuli zinazotarajiwa kufanyika, Kamati ilifanya uchambuzi zaidi kwa kuchanganua makadirio ya

kila taasisi ikiwemo Wizara yenyewe. Matokeo ya uchanganuzi huo yameoneshwa katika Jedwali Na . 06

Jedwali Na. 06 Makadirio ya Matumizi ya Kawaida ya Taasisi kwa mwaka wa fedha 2022/2023

Na	Taasisi	Makadirio ya Matumizi 2021/2022	Makadirio ya Matumizi 2022/2023	% Ongezeko
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)
1.	TCRA	150,067,415,286.65	155,897,258,292	3.74
2.	TTCL	206,240,680,323.00	254,115,588,048	18.84
3.	ICTC	1,148,105,000.00	5,407,622,000	78.77
4.	POSTA	40,761,234,400.00	37,843,300,000	-7.7
5.	UCSAF	34,086,331,975.00	34,760,583,155	1.9
6.	TBC	14,044,500,000.00	42,842,649,000	67.22
7.	TSN	14,343,823,000.00	16,506,945,000	13.10
8.	TCRA-CCC	710,000,000	710,000,000	0
		531,951,883,495.00	548,083,945,495.00	2.9

Chanzo: Limetayarishwa kutokana na Randama iliyowasilishwa kwenye Kama

Mheshimiwa Spika, kwa uchanganuzi huo, Kamati inabainisha yafuatayo:-

- a) Matumizi ya kawaida kwa mwaka 2022/2023 yameongezeka kwa asilimia **13.15** ukilinganisha na mwaka 2021/2022;
- b) Makadirio ya matumizi kwa taasisi yameongeza kwa asilimia **2.9** kwa mwaka 2022/2023 ukilinganisha na mwaka 2021/2022;
- c) Hadi kufikia mwezi Februari, 2022 fedha za matumizi ya kawaida zilizopokelewa ni asilimia **31.8**

2.2.4 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi ya Jumla ya Wizara na Taasisi zake kwa mwaka wa fedha 2022/2023

Mheshimiwa Spika, makadirio ya matumizi ya jumla ya Wizara hii yanaonesha kuwa kwa mwaka wa fedha 2021/2022 Wizara hii ilitengewa jumla ya **Sh. 270,129,181,000.00**. Kati ya fedha hizo, Wizara yenyewe ilitengewa **Sh. 246,384,551,000.00** na taasisi zake zilitengewa jumla ya **Sh. 23,744,630,000.00**.

Mheshimiwa Spika, Kwa mwaka wa fedha 2022/2023 Wizara yenyewe inaombewa **Sh. 255,777,440,000.00 fedha za maendeleo** sawa na ongezeko la asilimia **5.62** na Taasisi za Wizara hii zinaombewa jumla ya **Sh. 26,279,346,000.00** . Jumla ya bajeti nzima inayoombwa ni **Sh. 282,156,746,000.00** sawa na ongezeko la asilimia **4.23**

Mchanganuo wa makadirio hayo unaonekana ongezeko katika Jedwali Na. 05.

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi unaonesha kuwa makadirio ya fedha yameongezeka kwa mwaka 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kusesitiza kuwa fedha zikitengwa zitolewe kwa wakati ili ziweze kutekeleza malengo yalivyopangwa.

Jedwli Na: 5 Mchanganuo wa Makadirio ya fedha za maendeleo kwa mwaka 2021/2022 na 2022/2023

NA. MRADI	JINA LA MRADI	BAJETI KWA MWAKA 2021/2022	BAJETI KWA MWAKA 2022/2023	ASILI MIA
4283	Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa mawasiliano	171,399,781,000.00	149,700,000,000.00	-14.4
4234	Anwani za Makazi na Postikodi	45,000,000,000.00	40,000,000,000.00	-12.5
4280	Tanzania ya Kidigitali	25,000,000,000.00	39,000,000,000.00	35.89
4279	TBC	5,000,000,000,	13,136,500,000.00	61.93
6226	Vifaa vya TEHAMA	-	3,300,000,000.00	
6505	TSN	1,000,000,	9,400,940,000.00	
6567	Habari kwa Umma	1,000,000,000	940,000,000.00	
	JUMLA	241,399,781,000	255,777,400,000	5.62

Chanzo: Randama ya Wizara

- a) **Mheshimiwa Spika**, Uchambuzi unaonesha kuwa makadirio ya fedha za maendeleo zimeongezeka kwa asilimia **5.62** kwa mwaka 2022/2023,
- b) **Mradi wa** Ujenzi wa Mkongo wa Taifa wa mawasiliano, Tanzania ya Kidigitali fedha zake zimepungua kwa asilimia **14.4** asilimia **12.5** mtawalia.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kushauri kuwa Serikali iendeleo kuwekeza fedha kwenye miradi hii kwani ni muhimu kwa mustakabali wa nchi na wananchi.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA USHAURI

3.1 Maelezo ya Jumla

Mheshimiwa Spika, Kamati inatoa maoni na ushauri unaotokana na uchanganuzi uliofanyika. Katika maoni, Kamati inaonesha maelezo kuhusu mtazamo wake juu ya mambo yaliyojitokeza katika uchambuzi. Kwa kuzingatia mtazamo huo pamoja na hali halisi inayolinganishwa na matarajio ya wananchi, Kamati inatoa ushauri wa kuzingatiwa katika utekelezaji wa Bajeti ya sekta hii kwa mwaka wa fedha 2022/2023.

3.2 Majumuisho ya Maoni

Mheshimiwa Spika, uchambuzi uliofanyika kwa mujibu wa Kanuni ya 117 ya Kanuni za Bunge, umeipa Kamati nafasi ya kutoa maoni ambayo ni mtazamo unaotokana na taarifa zilizowasilishwa kama ifuatavyo:

3.3 Ushauri wa Kamati

Mheshimiwa Spika, kwa msingi wa maoni yaliyobainishwa awali, Kamati inatoa ushauri kuwa Serikali iendelee kuwekeza fedha za maendeleo kwenye Shirika la Utangazaji Tanzania, Kampuni ya Magazeti ya Serikali na Idara ya Habari na Maelezo. Aidha Serikali ione namna ya kupandisha makusanyo kwenye baadhi ya taasisi zilizo chini yake ambazo zimekusanya mapato chini ya asilimia **50** mfano wa taasisi hizo ni TTCL, UCSAF na TBC.

3.3.1 Mheshimiwa Spika, kuhusu TCRA Kamati inashauri;

1. Serikali kupitia Mamlaka hii iendelee kuwaelemisha wananchi juu ya umuhimu wa kutunza miundombinu ya Mawasiliano;
2. TCRA iendelee na utaratibu wa kupanga masafa kwa kuzingatia vipaumbele na ukuaji wa teknolojia;
3. TCRA kwa kushirikiana na Jeshi la polisi liendelee kudhibiti uhalifu wa kimtandao;
4. Serikali isimamie suala la watumiaji wa line za simu zilizosajiliwa tayari, ili kuondoa usumbufu wa kupokea ujumbe wa kutakiwa kuhakiki line zao; na
5. TCRA ikae pamoja na makampuni ya simu kuangalia matumizi ya bando ambayo yanalalamikiwa na watumiaji.

3.3.2 Mheshimiwa Spika, kuhusu Shirika la TTCL Kamati inashauri;

1. Serikali ihakikishe taasisi zote zinazopata huduma kutoka TTCL zilipie huduma na madeni kwa wakati; na
2. Serikali iisaidie TTCL kujiendesha kibiashara ili kusaidia kukuza uchumi wa nchi.

3.3.3 Mheshimiwa Spika, kuhusu Mfuko wa la UCSAF Kamati inashauri;

1. Serikali kupitia UCSAF iisimamie TTCL na Halotel kumaliza miradi yao kwa wakati;
2. UCSAF ipewe fedha za kutosha ili iweze kutekeleza miradi yake ili huduma iweze kufika maeneo mengi zaidi hasa mipakani;
3. Kamati inashauri fedha inayopatikana kutoka kwa mtoa huduma (CSR) irudi kwa UCSAF na kuendeleza utekelezaji wa miradi mingine; na
4. Minara yote ambayo Serikali imewekeza fedha ni vyema iwekwe nembo ya mfuko, aidha, wananchi wanajukumu la kulinda minara hiyo.

3.3.4 Mheshimiwa Spika, kuhusu Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano Kamati inashauri;

1. Serikali ikae kwa pamoja na TTCL ili wajadili namna ya kuendesha Mkongo wa Taifa na kuiachia TTCL uendeshaji wa Mkongo; na
2. Serikali iendeele kuwekeza kwenye Mkongo wa Taifa wa Mawasiliano na watoa huduma binafsi wasiruhusiwe kumiliki Mkongo wa Mawasiliano hii ni kwa ajili ya usalama wa Taifa letu.

3.3.5 Mheshimiwa Spika, kuhusu Anwani za Makazi na Postikodi Kamati inashauri;

1. Serikali itoe fedha za kutosha za kufanikisha mradi na iwaunganishe wadau wote muhimu katika Wizara ili kufanikisha mradi huu;

2. Maeneo mapya yapimwe na kupangwa ili kurahisisha wakati wa uwekezaji wa Anwani za Makazi;
3. Serikali itoe zawadi kwa Mkoa utakaofanya vizuri kwa kutekeleza mradi wa Anwani za Makazi na Postikodi na Mikoa ambayo inasuasua katika utekelezaji wasimamiwe ili wakamilishe kwa wakati; na
4. Serikali iharakishe mfumo wa usajili na uhuwishaji wa taarifa za Wananchi wanapohama kutoka eneo moja kwenda sehemu nyingine.

3.3.6 Mheshimiwa Spika, kuhusu Shirika la Posta - TPC

Kamati inashauri;

1. Shirika la Posta Tanzania lipewe mtaji wa kutosha ili liweze kujiendesha kibiashara na kuhimili ushindani;
2. Shirika la Posta liwezeshwe kupata mikopo kutoka kwenye taasisi za kifedha;
3. Serikali ilisimamie Shirika liweze kulipwa pesa kutoka kwa watoa huduma za kusafirisha mizigo kama mabasi, malori nk; na
4. Shirika lisaidiwe kulipa na kulipwa madeni kwani limeendelea kuelemea na deni la **Sh. bilioni 26.8** ambazo asilimia kubwa ni madeni ya taasisi za Serikali.

3.3.7 Mheshimiwa Spika, kuhusu TBC na TSN Kamati

inashauri;

1. Serikali iwekeze fedha za kutosha ikiwemo Ruzuku ili kuisaidia TBC na TSN;
2. Serikali ihakikishe TBC na TSN inapata watumishi wa kutosha na kuboresha maslahi yao ili kuepusha kuacha kazi au kuhamia kwenye taasisi zingine;
3. Serikali itoe fedha kwa wakati kwa TBC na ihakikishe inapata gari la matangazo kwa kila Mkoa;
4. TBC na TSN zijiendeshe kibiashara kwa kuanzisha miradi ya maendeleo;
5. Serikali ihakikishe taasisi zake zinalipa madeni ya mashirika haya mfano, deni la TSN limefikia **Sh. bilioni 11**; na
6. Serikali ihakikishe Star times inaendelea kutoa gawio kwa TBC.

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

4.1 Maelezo ya Kuhitimisha

Mheshimiwa Spika, sekta ya Habari na Mawasiliano ni muhimu katika ukuaji wa uchumi wa nchi kwani sekta hii huwezesha sekta nyingine zote kuweza kufikia malengo. Uwekezaji katika sekta ya mawasiliano ni chachu kubwa ya maendeleo ya uchumi na kijamii kama ilivyo katika uwekezaji wa huduma nyingine. Hivyo ni muhimu Serikali kuhakikisha sekta hii inastawi na inachangia kwa kiwango kikubwa zaidi maendeleo ya uchumi wa nchi kama inavyoeleza katika ilani ya Chama cha Mapinduzi kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2020 Ibara ya 61 (a - o).

4.2 Shukrani na Wasilisho

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu, naomba kukushukuru kwa dhati Mhe Spika na Naibu Spika kwa kuiwezesha Kamati hii kutimiza majukumu yake, namshukuru Mhe. Nape Moses Nnauye (Mb) Waziri wa Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari, Mhe. Eng. Kundo Andrea Mathew (Mb), Naibu Waziri wa Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa kuipa Kamati ushirikiano stahiki.

Mheshimiwa Spika, nawashukuru pia Makatibu wakuu, Naibu Makatibu wakuu na Watendaji wote wa Wizara ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya Habari kwa kumuwezesha Waziri na Naibu Waziri kutoa ushirikiano kwa Kamati.

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kumshukuru Katibu wa Bunge Ndugu Nanelwa Joyce Mwihambi kwa kuiwezesha Kamati wakati wote ilipokuwa inatekeleza majukumu yake. Aidha, shukrani maalumu ziende kwa Mkurugenzi wa Kamati za Bunge Ndugu Athuman Hussein, Mkurugenzi Msaidizi Ndugu Gerald Singano Magili pamoja na Makatibu wa Kamati Ndugu Janeth Julian Malangu, Ndugu Victory Eliackim Mrema na Msaidizi wa Kamati Ndugu Grace Samwel Gwivaha pamoja na wafanyakazi wote wa Ofisi ya Bunge kwa ushirikiano wao ulioiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, aidha, napenda kuwashukuru wajumbe wa Kamati kwa ushirikiano na michango waliyoitoa wakati wa kupitia na kuchambua Bajeti pamoja na kuandaa taarifa hii. Naomba kuwatambua wajumbe wa kamati hii kwa kuwataja majina kama ifuatavyo: -

1. Mhe. Moshi Seleman Kakoso, Mb	- Mwenyekiti
2. Mhe. Anne Kilango Malecela, Mb	- M/Mwenyekiti
3. Mhe. Ahmed Mabkhut Shabiby, Mb	- Mjumbe

4. Mhe. Zuberi Mohamed Kuchauka, Mb "
5. Mhe. Capt. Abbas Ali Hassan Mwinyi, Mb "
6. Mhe. Miraji Jumanne Mtaturu, Mb "
7. Mhe. Fredrick Edward Lowassa, Mb "
8. Mhe. Eng. Mwanaisha Ng'anzi Ulenge, Mb "
9. Mhe. Mohamed Maulid Ali, Mb "
10. Mhe. Innocent Edward Kalogeris, Mb "
11. Mhe. Mbarouk Juma Khatib, Mb "
12. Mhe. Masache Njelu Kasaka, Mb "
13. Mhe. Ahmed Ally Salum, Mb "
14. Mhe. Amina Ali Mzee, Mb "
15. Mhe. Rose Vicent Busiga, Mb "
16. Mhe. Ally Anyigulile Jumbe Mlaghila, Mb "
17. Mhe. Sophia Hebron Mwakagenda, Mb "
18. Mhe. Stella Simon Fiyao, Mb "
19. Mhe. Aeshi Khalfan Hilaly, Mb "
20. Mhe. Abdulaziz M. Abood, Mb "
21. Mhe. Innocent Sebba Bilakwate, Mb "
22. Mhe. Ghati Zephania Chomete, Mb "
23. Mhe. Ahmed Yahya Abdulwakil, Mb "
24. Mhe. Bahati Khamis Kombo, Mb "
25. Mhe. Angelina Malembeka, Mb "

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo naliomba sasa Bunge lako lipokee, lijadili na kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Habari, Mawasiliano na Teknolojia ya

Habari kwa mwaka wa fedha 2022/2023 kama ilivyowasilishwa na mtoa hoja muda mfupi uliopita.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Moshi Seleman Kakoso, Mb

**MWENYEKITI WA KAMATI YA KUDUMU
YA BUNGE YA MIUNDOMBINU**

20 Mei, 2022